

RENEŠANČNÍ PAMÁTKY



Architektura renesance a manýrismu v Českých zemích

Renesanční architektura vznikla v Itálii kolem roku 1420, téměř o celé století dříve než v jiných zemích. Do českých zemí nepřicházela renesance přímo z Itálie, ale přes Uhry, šířili ji však převážně italská stavitelé. První renesanční motivy se vyskytují na Moravě, jsou to ještě ne zcela slohově čisté portály z roku 1492 na zámcích (původně hradech) v Moravské Třebové a v Tovačově.

Renesance měnila znatelně ráz našich měst a zámků, přesto se však úplně nediferencovala od gotiky, dokonce vlastní stavitelé se přizpůsobovali místním podmínkám.

Hlavní fáze vývoje české renesanční architektury:

1. Raná renesance - příchod renesance do českých zemí ještě za rozkvětu pozdní gotiky (1492 – 1538).
2. Vrcholná renesance (1538 – 1580).
3. Pozdní renesance, kdy se ujímají formy německo-nizozemského manýrismu (název manýrismus se používá pro část tvorby pozdní renesance, odvozen je od pojmu „manýra“, tj. rutina, řemeslná zběhlost).

Naše renesance byla vystavena vlivům italským a německo-nizozemským. Její výsledný ráz je však osobitý český.

Stavební materiály, konstrukce a architektonické tvary:

Zdivo renesančních staveb bylo u nás téměř vždy cihelné, opatřeno omítkou, kámen se používal pouze pro ostění oken a portálů.

Stropy jsou často trámové nebo kazetové. Sklípkové klenby byly používány na začátku 16. století převážně v jihozápadních oblastech – Slavonice), později (do konce 16. století) zejména v chrámových prostorech. Charakteristická je od roku 1550 klenba valená nebo necková s lunetami. Pro českou renesanci je typická hřebínková klenba, vzniklá vytažením hran lunet. V podstatě se jedná o renesanční přepis gotického žebroví. .

Zastřešení je dáno klimatem zaalpské oblasti. Měšťanské domy na úzkých parcelách mají hřeben střechy kolmo k ulici. Z úžlabí mezi domy trčí výrazně vysunutý okapní žlab, nad kterým je velký otvor pro shazování sněhu. Čelní strana krovu byla buď zabeďněná dřevěným štítem nebo opatřena štítem zděným.

Štíty a atiky patří k nejčastějším motivům české renesance. Štíty byly zpočátku obloukové dělené svisle a vodorovně prostými pásy, později štíty volutové. V Táboře se často objevují štíty šupinaté obloučkové.

Italské – vodorovně zakončení bylo imitováno atikou, často ukončenou až v úrovni hřebene. V těchto případech průčelní zeď kulisově přesahuje a okny půdního prostoru předstírá další patro (Telč, Slavonice). Na počátku 16. století bylo častým zdobným motivem cimbuří (Telč), na rozích někdy opatřené falešnými střílnami (Třeboň). V této době se vyskytuje ozdobné vlašské cimbuří, zvané vlašťovčí ocásky (Jindřichův Hradec).

Povrchy obvodových zdí – vzhledem k tomu, že pro české stavebníky, včetně šlechty, nebyly dostupné italské obklady kamenem – imitovaly obklad kresbou v omítce –(sgrafito).

Renesanční okna se šambránou a nadokenní i podokenní římsou se u nás objevují až od poloviny 16. století. na zámcích jsou častá okna sdružená do dvojic.

Renesanční portál typu aedikula (podpory a kladí) trval po celou dobu české renesance. Do poloviny 16. století však byl jejich vzhled ovlivněn gotickými prvky (Praha), objevuje se půlkruhový tympanon nad kladím- zámky v Telči, Pardubicích. Častý je portál rustikový (zámek v Litomyšli). Bohatě zdobené portály, někdy i s figurální plastikou, se zachovaly na Moravě (Schwanzův dům v Brně, Hauenschildův dům v Olomouci).

Loubí měšťanských domů mívá zpravidla půlkruhové oblouky, zaklenutí bylo prováděno křížovou hřebínkovou klenbou.

Druhy renesančních staveb:

Královské stavby jsou v českých zemích soustředěny v oblasti Pražského hradu (letohrádek královny Anny – Belveder, Míčovna, Matyášova brána, mimo areál hradu letohrádek Hvězda). Z tvůrců těchto staveb vyniká Bonifác Wohlmuth.

Zámecká architektura reprezentuje renesanci v českých zemích. Mnoho zámků vznikalo přestavbou nebo rozšířením hradů, ale vznikly i četné novostavby. Některé přestavby byly tak radikální, že se rovnaly novostavbám. Zámky v Pardubicích, Novém městě nad Metují, Náchodě, Jindřichově Hradci, Telči a v Českém Krumlově si zachovaly buď úplně nebo částečně gotickou dispozici. Většinou jsou křídla zámků řazena kolem pravoúhlého nádvoří, místnosti jsou buď uspořádány ještě gotickým způsobem do kříže (bez chodby) nebo již řazeny podél chodby. Chodby obrácené vždy do nádvoří jsou arkádové.

Významným stavitelem zámků byl Baltasar Maio da Vomio (Český Krumlov, Kratochvíle, Telč).

Městská sídla šlechty jsou většinou v Praze (Lobkovický palác). v Brně je to dům pánů z Kunštátu, vzniklý přestavbou staršího domu v 16. století. Autorem Lobkovického paláce byl Augustin Gallus.

Měšťanské domy se svou dispozicí zásadně neliší od domů gotických. Prosazuje se typ síňový, síň bývá zaklenuta bohatou sklípkovou nebo hřebínkovou klenbou. Kde to umožnil tvar parcely, jsou již domy méně hluboké a širší, půdorys je postupně pravidelnější a zdívo méně tlusté. Dosavadní nepravidelnosti půdorysu jsou nahrazeny pravoúhloú dispozicí. Patra jsou již průběžná – bez vyrovnávacích schůdků. V pozdější době směřují domy k symetrii. Proporce průčelí nejsou převýšené, pravidlem se stává vodorovné členění podokenními římsami. Patra domů bývají vysunuta do ulice, a to buď formou krakorců nebo na loubí. Dům se rozrůstá na úkor veřejného prostranství, což je způsobeno nedostatkem místa v dosud ohrazených městech. Typickými ukázkami jsou například domy v Telči, Slavonicích, Prachaticích. V Brně je to dům Kryštofa Schwantze, staviteli byli bratři Gabriové, kamenická výzdoba je od Gialdiho.

Radnice se v době renesance stavěly často, bývají řešeny obdobně jako městské paláce, nejcharakterističtějším příkladem je radnice v Plzni. Pozdně renesanční a severský ráz má Malostranská radnice v Praze.

Městské brány se vyznačují vodorovným ukončením, například brána Matky Boží v Jihlavě je ukončena atikou.

Chrámová architektura není příliš početná, ani významná. Renesanční pojetí nabylo považováno za dost vhodné pro chrámové stavby, proto často přežívala při stavbě nových chrámů gotika. Například chrám v Poličce je téměř zcela gotický, ačkoliv pochází z roku 1580. Renesanční je však biskupský sbor českobratrský v Mladě Boleslavi.

Výtvarné umění renesance a manýrismu v Českých zemích

Malířství a sochařství renesance se v západních zemích vyznačuje stejnými rysy jako architektura, opět se setkáváme se silnou tradicí gotiky. Umění té doby mimo Itálii nemá dlouhé trvání, ani nezapustilo hluboké kořeny. V Českých zemích se šířila olejomalba, do popředí se dostává umění portrétu. Vznikají rodové galerie, například lobkovická v Roudnici a rožmberská v Jindřichově Hradci. Udržují se rovněž nástěnné vnitřní malby, dokladem jsou malby v interiérech zámku v Jindřichově Hradci. Zde se objevuje snaha využít perspektivu. Významnější jsou malby průčelí s velmi bohatou tematikou (radnice v Prachaticích).

Sochařství většinou slouží jako doplněk architektury

Středočeský kraj

Renesanční stavby ve Středočeském kraji jsou reprezentovány převážně zámeckou architekturou

Zámek v Březnici, okres Příbram

Původně gotická tvrz, přestavěná renesančně na zámek po polovině 16.stol. a později dále upravována. **Z renesančního vybavení vynikají cenné interiéry tzv. Lokšanské knihovny s malovaným trámovým stropem, která je nejstarší renesanční knihovnou v Čechách.** Dalším dokladem renesančního interiéru je **předsín s iluzivní výzdobou.** K zámku přiléhá **zámecká zahrada a anglický krajinářský park.** Státní zámek je přístupný veřejnosti .

www.pruvodce.com/breznice/

breznice@stc.npu.cz

Sbor Jednoty bratrské v Mladé Boleslavi, okres Mladá Boleslav

Město bylo v od roku 1516 nejvýznamnějším centrem českých bratří v Čechách, bylo známo jako bratrský Řím. Budova sboru pochází z let 1544 – 1554, v **interiéru je vybavena velkými emporami.** Po rekonstrukci v 80. letech 20. století slouží jako galerie a koncertní sál.

Zámek v Benátkách nad Jizerou, okres Mladá Boleslav

Renesanční zámek vznikl přestavbou pozdně gotické tvrze v druhé polovině 16.století. Dispozice zámku je tříkřídla, západní křídlo je zdobeno **figurálními sgrafity** se starozákonními a loveckými výjevy z konce 16. století. Zámek je přístupný veřejnosti, v některých zámeckých prostorách byly instalovány expozice Okresního muzea a Muzeum hraček.

www.pruvodce.com/benatkynad jizerou/

Zámek v Přerově n. Labem, okres Mladá Boleslav

Z původně čtyřkřídle stavby loveckého zámečku z konce 16. století jsou zachována dvě křídla s polygonální věží. Fasády jsou zdobeny bohatými umělecky cennými **sgrafity ze 16.století.** Zámek není veřejnosti přístupný.

www.hrady.cz

Zámek v Nelahozevsi, okres Mělník

Zámek je jednou z nejvýznamnějších staveb české renesance. Byl postaven italskými mistry po roce 1533 a dokončován ještě na počátku 17.století. Jeho dispozice byla ovlivněna francouzským bastionovým systémem, s čely vybíhajícími v ostrých úhlech. Pro českou renesanci je **typická lunetová římsa.V severním křídle 1.patra je zachován unikátní renesanční interiér s nástěnnými malbami a štukovou výzdobou stropu.**

Zámek je po restituci přístupný veřejnosti. Je zde umístěna roudnická lobkovická sbírka výtvarného umění.

www.pruvodce.com/nelahozeves/

Zámek v Mělníku, okres Mělník

Původně románský hrad byl nejdříve upraven goticky a v letech 1553-54 přestavěn a rozšířen renesančně. Severní křídlo doplňuje **renesanční patrová arkáda.** V interiéru se zachovaly **dva renesanční sály.** Zámek je přístupný veřejnosti.

www.melnik2000.cz

Zámek v Kostelci nad Černými lesy, okres Kolín

Zámek vznikl na místě požárem zničeného středověkého královského hradu. Zámek má v v Čechách vzácnou kompozici. Je příkladem **stavebního typu tzv.kastelu, uzavřené čtyřkřídle dispozice se čtyřmi nárožními věžemi a vnitřním nádvořím.** Zámek je propojen s **renesanční kaplí sv.Vojtěcha s částečně renesančním vybavením** (oltář,lavice, kazatelna). V současné době je zámek nepřístupný, probíhá rekonstrukce, po rekonstrukci bude opět zpřístupněn.

www.hrady.cz

Zámek ve Smečně, okres Kladno

Původní gotická tvrz byla kolem roku 1600 přestavěna na jednopatrový zámek s **arkádovým nádvořím a s hranolovou věží s arkádovým ochozem**. V druhé věži je pozdně gotická kaple. V interiéru jsou zachovány prostory s **hřebínkovými klenbami a sítň s kazetovým malovaným stropem**. Interiéry zámku nejsou přístupné, v zámku je umístěn domov důchodců.
cs.wikipedia.org/wiki/Smečno

Jihočeský kraj

Jihočeský kraj je velmi bohatý na renesanční památky. Pro stavby jihočeské renesance jsou charakteristické kromě zámků i měšťanské domy a další městské stavby (radnice, brány), které v mnoha případech určují ráz historického jádra města.

Hrad a zámek v Českém Krumlově, okres Český Krumlov

Českokrumlovský zámek je druhou největší stavbou tohoto druhu v Čechách. **Renesanční přestavba Horního hradu** ze 14. století probíhala v druhé polovině 16. století spolu s **výmalbou obou nádvoří a rožmberských pokojů. Dolní hrad, zvaný Hrádek, byl opatřen nástěnnými malbami** s figurální a architektonickou tematikou (1590). Dnešní **renesanční podoba válcové gotické věže** pochází z roku 1580. Zahrada obklopující zámek se rozvíjela od 16. století.

Renesanční budova purkrabství je z roku 1578.

Státní zámek přístupný veřejnosti, nabízí se prohlídka 5 okruhů.

www.ckrumlov.cz

Radnice a městské domy v Českém Krumlově, okres Český Krumlov

Budova radnice na Latráně pochází z poloviny 16. století, charakteristická je **atika a renesanční klenutá síň v přízemí**.

Tzv. **Kaplanka** u kostela s **raně renesančními okny a vstupními portály** patří k nejstarším mimopražským renesančním památkám – renesanční prvky pocházejí z počátku 16. století. Od roku 2000 je dům využíván jako galerie.

Většina městských domů je gotického základu často s renesančními doplňky a výzdobou.

Bývalá jezuitská kolej se středním nádvořím z let 1568-88 je opatřena **sgrafitovými průčelími s renesančními štítky**. V **interiérech** se dochovaly **renesanční klenuté prostory**. V současné době je objekt upraven pro účely luxusního hotelu Růže.

Radnice, městské domy a další stavby v Prachaticích, okres Prachatice

Stará radnice pochází z let 1570-72, **průčelí je zdobeno malbami** scén z bible a mytologie.

Měšťanské domy ve městě pocházejí převážně ze 2. poloviny 15. století, případně ze 16. století. V domech na náměstí a v Husově ulici se dochovaly zbytky renesančních maleb a sgrafitová výzdoba.

Domy v Horní ulici mají renesanční atiky s cimbuřími,

Kolem historického jádra města se dochovalo do značné míry středověké opevnění, mimořádně cenná je **Písecká brána** z let 1493 a 1527, **sgrafito s rožmberskými motivy** je z roku 1569.

www.jiznicechy.org/mest/prachatice

Zámek Kratochvíle v Netolicích, okres Prachatice

Renesanční letohrádek (castello) byl postaven pro Viléma z Rožmberka v letech 1583-89. Stavba byla inspirována italskými předměstskými vilami. Jednopatrový letohrádek stojí v zahradě, kterou odděluje vodní příkop, **průčelí pokrývá renesanční malba**. Stavba je obehnána ohradní zdí s pěti symetricky rozmístěnými pavilóny. **Zlatý sál s reliéfními scénami patří k nejcenějším renesančním interiéřům v českých zemích**.

Státní zámek je přístupný veřejnosti. Na zámku byla otevřena stálá expozice Historie animovaného filmu.

www.pruvodce.com.cz

Městské domy v Českých Budějovicích, okres České Budějovice

Městské domy na náměstí a v přilehlých ulicích se vyznačují **renesančními klenbami** z 16. století, četná **průčelí** z této doby jsou opatřena **sgrafitovým rámovím oken a volutovou atikou**.

Měšťanské domy v Táboře, okres Tábor

Na území města se dochovalo značné množství renesančních domů, jejichž stavba započala ještě jako pozdně gotická na konci 14. století. Po požáru města v roce 1559 byly některé **domy opatřeny obloučkovými štíty a sgrafitovou výzdobou, příkladem jsou domy čp. 157 a 210**.

Zámek v Jindřichově Hradci, okres Jindřichův Hradec

Původní hrad byl přestavován v mnoha etapách, především v renesanci. **Nové stavení Jáchymovo a Adamovo na 3.nádvoří s malovanou rustikou na fasádě má v 1.patře renesanční kazetové stropy. Velké a malé arkády z konce 16.stol. uzavírají nádvoří.** Zahradě dominuje impozantní kruhový altán, zvaný **rondel, s bohatou štukovou výzdobou interiéru.**

Státní zámek přístupný veřejnosti, nabízejí se 3 prohlídkové trasy.

www.zamekjh.cz/

Zámek v Třeboni, okres Jindřichův Hradec

Zámek byl přestavován renesančně po požáru r. 1562 a v roce 1602 se stal sídlem Petra Voka. Budovy si zachovaly **renesanční sgrafitová průčelí a arkády.** Renesančně jsou zařízeny i **pokoje v přízemí východního křídla.**

Státní zámek je přístupný veřejnosti s expozicí k dějinám města a zámku a je zde uložen jeden z nejbohatších archivů českých zemí.

www.hrady.cz

Měšťanské domy a další stavby v Třeboni, okres Jindřichův Hradec

Dům U bílého koníčka čp. 97 s pozoruhodným **renesančním štítem a loubím.** Dům je využíván jako hotel s restaurací.

Dům Štěpánka Netolického čp.89 s **loubím a síní** s renesančními malbami. V domě je nyní obřadní síň.

Městské opevnění se dochovalo téměř kolem celého města, hradba **s renesančním sgrafitem se nejlépe zachovala na severní straně.** **Svinenská brána** z let 1512 – 1527 je doplněna **renesančním obloučkovým štítem** z roku 1565.

Soubor měšťanských domů ve Slavonicích, okres Jindřichův Hradec

Na obou náměstích se zachoval unikátní soubor gotických a renesančních domů. **Renesanční domy mají sgrafitovou, figurální nebo malovanou výzdobu průčelí,** která jsou ukončena **atikami a cimbuřím nebo volutovými či obloučkovými štítky.**

Pozoruhodné jsou **četné interiéry s renesančními klenbami** (například **dům čp.464** s proslulou **sklípkovou klenbou**).

Jihomoravský kraj

Renesance je v Jihomoravském kraji představována stavbami městských domů a zámků, v městě Brně je to mimo jiné - kromě Prahy neobvyklé - městské sídlo šlechtické rodiny.

Dům Kryštofa Schwanze v Brně, okres Brno

Dům je vynikajícím příkladem vysoké úrovně architektury a architektonické plastiky na Moravě v době kolem roku 1600. **Průčelí** je ukázkou **kamenické práce** Jiřího Gialdiho. Hlavní výzdobu tvoří figurální výjevy. **Nádvoří je arkádové**. Dům byl v roce 2001 upraven pro účely obchodní a výstavní galerie.

Dům pánů z Kunštátu, v Brně, okres Brno

Objekt vznikl v letech 1585 – 1599 přestavbou několika gotických domů ze 14. století na renesanční **palác s arkádovým nádvořím**. Palác byl několikrát přestavován pro různé účely. V roce 1944 byl poškozen při bombardování města, zrekonstruován v 50. letech pro účely výstavní galerie.

Zámek v Bučovicích, okres Vyškov

Zámek z let 1567-82 projektoval Pietro Ferrabosco di Lagno. Zámecké **nádvoří s třípatrovými sloupovými arkádami** je nejvýznamnější ukázkou tohoto stavebního typu u nás. Unikátní štuková a malovaná **výzdoba reprezentačních interiérů** zahrnuje náměty z oblasti historie, mytologie, alegorie i satiry. Místnosti jsou náznakově doplněny slohovým nábytkem. K zámku se bezprostředně napojuje **zahrada, volně rekonstruovaná ve stylu renesance**.

Státní zámek je přístupný veřejnosti.

www.bucovice-zamek.cz

Zámek v Nesovicích, okres Vyškov

Zámek, budovaný od r. 1561, nebyl realizován v plném rozsahu (jednopatrová stavba s půdním polopatrem na půdorysu písmene L s hranolovou věží), ale přesto je jednou z **nejdokonalejších ukázek italské renesance** severně od Alp. Zámek je v soukromém vlastnictví, je však v plném rozsahu přístupný veřejnosti.

www.novezamky.wz.cz

Plzeňský kraj

Renesance je v Plzeňském kraji reprezentována různorodými stavbami šlechty i měšťanů.

Zámek v Horšovském Týně, okres Domažlice

Původní biskupský hrad byl po požáru r.1547 přestavěn na renesanční zámek. K hradební zdi byla přistavěna nová palácová křídla a celý objekt byl opatřen **sgrafitovými fasádami a malebnými štíty** ve formách české renesance. V některých místnostech jsou dochovány **renesanční nástěnné malby** s náboženskou i světskou tematikou.

Státní zámek je přístupný veřejnosti.

www.cestujeme.cz/htyn/

Zámek v Kaceřově, okres Plzeň-sever

Zámek postavený v letech 1540-58 italskými mistry z pražské dvorské huti patří k nejhodnotnějším dílům renesanční architektury v Čechách. Vlastní zámecká budova má čtyřkřídlovou dispozici se **středním arkádovým dvorem a je obklopena nízkým renesančním opevněním**. Zámek je v soukromém vlastnictví a v současné době zde probíhá rekonstrukce.

www.hrady.cz

Radnice v Plzni, okres Plzeň

Monumentální budova radnice s **atikou a bočními a čelními štíty** byla postavena v letech 1554 až 1559. **Sgrafitová výzdoba** byla rekonstruována na počátku 20.století. V interiéru přízemí a prvního patra jsou prostorné sály, v prvním patře je nástěnná malba Ukřižování z roku 1574.

info.plzen-city.cz

Městské domy v Sušicích, okres Klatovy

Budova muzea – Muzeum Šumavy (dříve děkanství) na náměstí byla kolem roku 1600 opatřena vysokou **třípatrovou atikou s mělkými výklenky a nárožními vížkami**.

Protilehlý dům čp.48, původně gotická lékárna, kolem r. 1600 renesančně přestavěná, se dvěma vysokými štíty upoutá **ornamentálním sgrafitem** se scénou Ukřižování.

Radnice ve Stříbře, okres Tachov

Hodnotná renesanční stavba z roku 1543, upravená v roce 1588 s **bohatě členěnými štíty a sgrafitovou výzdobou průčelí**. Dochovala se i **většina původních renesančních místností**.

www.strebro.net.cz

Liberecký kraj

Významné renesanční stavby v kraji se soustředí ve Frýdlantě..

Hrad a zámek ve Frýdlantu, okres Liberec

Gotický **Horní hrad** ze 13. století byl přestavován v letech 1530-1620. Z této doby je zachována řada **renesančních interiérů**.

Dolní zámek vybudovaný v letech 1580-90 byl upraven novorenesančně v druhé polovině 19. století. Areál představuje cenné **spojení dvou architektonických útvarů – středověkého hradu a renesančního zámku** a patří k nejzajímavějším památkovým celkům v Čechách.

Státní hrad a zámek je přístupný veřejnosti, prohlídka je členěna do 3 okruhů.

www.pruvodce.com

Kostel Nalezení sv. Kříže ve Frýdlantu, okres Liberec

Původně středověký kostel s pozdně gotickým presbytářem z 2. poloviny 15. století a **síňovým trojlodím** z počátku 16. století. V interiéru je **renesanční kazatelna, křtitelnice a renesanční mramorový náhrobek rodiny Redernů ze počátku 17. století**.

Kostel je funkční, přístupný veřejnosti.

Ústecký kraj

Renesanční památky Ústeckého kraje, významné pro ráz města, se dochovaly zejména v Litoměřicích. Původní renesanční kostel v Krásném Březně je jednou z mála ukázek chrámové renesance.

Radnice a městské domy v Litoměřicích, okres Litoměřice

Stará **radnice** byla postavena v letech 1537-39. Nárožní dvoupatrová budova **saské slohové provenience s podloubím je ukončena renesančními štíty s věžičkou**. Objekt je využíván jako městské muzeum.

Z další renesanční výstavby vynikají měšťanské domy na náměstí (čp. 9,12,15).

www.hrady.cz

Zámecký kostel v Ústí nad Labem (Krásné Březno), okres Ústí nad Labem

Jednolodní kostel z let 1597-1603 s **renesančními portály**. **Interiér** je zaklenut sít'ovou **klenbou**.

Z cenného mobiliáře vyniká pozdně **renesanční kamenný oltář** z doby kolem roku 1605.

Kostel je ve špatném stavebně technickém stavu, je na seznamu ohrožených památek.

Horní a Dolní zámek v Benešově nad Ploučnicí, okres Děčín

Podélná dvoupatrová budova **Horního zámku s válcovou věží** z první poloviny 16.století je ukončena **štíty ve stylu severské renesance saské provenience**.

Dolní zámek z let 1540-44 je souborem budov orientovaných do náměstí se **štíty ve tvaru oslího oblouku a arkýřem ve stylu severské renesance**.

Státní zámek je přístupný veřejnosti, nabízejí se dvě prohlídkové terasy.

www.hrady.cz

Kostel v Benešově nad Ploučnicí, okres Děčín

Pozdně gotický kostel Narození P.Marie je spojen s pohřební kaplí Salhausenů . V kapli je **renesanční kamenná kazatelna a významný soubor renesančních náhrobků a epitafů**.

Královéhradecký kraj

Renesance se v Královéhradeckém kraji nejvýrazněji projevuje na architektuře zámků, ale určuje rovněž podobu historického jádra Nového Města nad Metují – i když pouze v podobě repliky.

Zámek v Častolovicích, okres Rychnov nad Kněžnou

Pozdně renesanční zámek byl vybudován v 1. desetiletí 17. století s využitím raně renesanční tvrze z poloviny 16. století. **Exteriéry** bylo později upravováno, zachovaly se však částečně **renesanční figurální fresky**.

V interiéru jsou dochovány renesanční sály z 16. století. Hlavní sál s malovaným kazetovým stropem se starozákonními výjevy. Další **salony mají kazetové stropy** ze scénami z Ovidiových proměn.

Zámek je v soukromém vlastnictví, je přístupný veřejnosti.

www.zamek-castolovice.cz

Zámek v Opočně, okres Rychnov nad Kněžnou

Z renesanční stavby (1560-69) lze vyzdvihnout **sloupové arkády působivého vnitřního zámeckého nádvoří**. Zámek je přístupný veřejnosti, prohlídka je rozdělena do dvou tras.

Součástí zámeckého komplexu je **renesanční míčovna a letohrádek**.

www.pruvodce.com

Kostel v Opočně, okres Rychnov nad Kněžnou

Kostel Nejsvětější Trojice, někdejší zámecká kaple, s vloženou **obvodovou emporou s reliéfní výzdobou**, patří k nejkrásnějším církevním renesančním prostorům u nás. Dochovaly se také reliéfní náhrobky Trčků.

www.opocno.cz

Zámek Doudleby nad Orlicí, okres Rychnov nad Kněžnou

Jednopatrový zámek 4 křídle dispozice z přelomu 16. a 17. století vyniká **originálním malebným „síťovým“ sgrafitem, které pokrývá plochy vnějších i vnitřních fasád, včetně vysokých komínů**. Vnitřní přízemní arkády nesou okružní chodbu 1. patra. Historické **interiéry** jsou vybaveny renesančním nábytkem a tapiseriemi, **rytířský sál s původním renesančním kazetovým stropem**. Zámek je přístupný veřejnosti. K zámku přiléhá zámecký park s Mini-ZOO a oborou, které jsou otevřeny celoročně.

www.pruvodce.com

Městské domy v Novém Městě nad Metují, okres Náchod

Po požáru v r. 1526 bylo město renesančně přestavěno. Raně renesanční podobu města dokládá rekonstruovaná **severozápadní strana náměstí s půlkruhovými arkádami podloubí a atikami s tzv. vlašťovčími štíty** z 50. let 20. století.

Kraj Vysočina

Malé město Telč je nejucelenější ukázkou renesančního stavitelství u nás a jeho historické jádro je zařazeno do seznamu světového dědictví UNESCO.

Zámek v Telči, okres Jihlava

Kolem poloviny 16.století došlo za Zachariáše z Hradce k velkolepé přestavbě původního vodního hradu z roku 1377 na renesanční zámek. Byla nově **zaklenuta přízemí, fasáda opatřena sgrafitovou výzdobou. V interiérech vznikla výzdoba ilusivními sgrafity.** Byl postaven nový palác s **reprezentačními sály s kazetovými stropy (Modrý a Zlatý sál) a arkádová nádvoří,** směrem k městu založena **renesanční zahrada.** V **pohřební kapli** bylo vybudováno **mramorové mauzoleum** (1580). Zámek včetně interiérů se dochoval téměř bez pozdějších zásahů.

Státní zámek je přístupný veřejnosti.

www.zamek-telc.cz

Městské domy v Telči, okres Jihlava

Kamenná výstavba se objevuje až po požáru v roce 1387. výslednou podobu měšťanských domů určila renesanční přestavba po roce 1530. Řada domů prošla jednotící obnovou. **Objekty jsou zpravidla trojosé, s podloubím. spojení s patrem zajišťuje otevřené schodiště. doma jsou dílem zakončeny atikou, dílem obloučkovými štíty.**

Původně gotická **radnice** byla rozšířena a renesančně přestavěna rovněž v polovině 16. století. Velká síň v přízemí – **mázhaus – je zaklenutý na střední sloup.**

K nejpozoruhodnějším objektům stylově sjednoceného náměstí patří **dům čp.61 na náměstí,** datovaný rokem 1555, **má v přízemí arkádové oblouky, první patro je řešeno ilusivní barevnou výzdobou** originální kompozice. **Patrový štít benátského typu je vyzdoben** postavami starozákonních bojovníků.

Fasády některých domů byly později upravovány

Olomoucký kraj

Renesance v Olomouckém kraji ovlivnila jedinečné panoráma městečka Branná i podobu historického jádra města Olomouce.

Zámek ve Velkých Losinách, okres Šumperk

Žerotínský zámek vznikl v letech 1580-89, je dvoupatrový, trojkřídlý, dispozice s osmibokou věží. **Nádvoří** je otevřené, opatřené pro renesanci **typickými arkádami**. **Zachovala se také část původního vybavení (kazetové stropy, kožené a textilní tapety, kamna a nábytek)**. Východně od zámku byla vybudována **správní budova panství**, na jižní straně rozsáhlé **hospodářské předzámčí, propojené koncem 17. století arkádami**. Zámek náleží mezi vynikající památky renesančního stavitelství na Moravě.

Zámek je přístupný veřejnosti.

www.losiny-zamek.cz

Soubor budov v Branné, okres Šumperk

Rychta z konce 16.století s velkou **hranolovou věží**, od roku 1611 radnice. **Malovaná rustika fasády** je rekonstrukcí původního stavu.

Pozdně renesanční kostel sv.Michala ze začátku 17.století je stavbou síňového typu **s valenou klenbou se štukovým kazetami a umělecky cennou kamenickou výzdobou**.

Zámek z let 1597-1614 byl vybudován na předhradí hradu Kolštejn. Původní **renesanční dispozici si zachoval palác s arkádovým nádvořím a brána** z roku 1597. Zámek se postupně opravuje, je však přístupný veřejnosti.

www.zamky-hrady.cz

Soubor budov v Olomouci, okres Olomouc

První renesanční stavbou v Olomouci je **Edelmannova hrobka** z roku 1572 s **kamenickou výzdobou při severní straně kostela sv.Mořice**.

Z měšťanských domů vyniká zejména **Edelmannův dům** na Horním náměstí z konce 16.století s bohatě **reliefně zdobeným průčelím**. Objekt narušila historizující úprava v 19.století. Zachovala se však **vnitřní dispozice, portál a kamenická výzdoba průčelí**.

Nárožní budova **Hauenschildova paláce** na Dolním náměstí je hodnotnou architekturou z konce 16.století s **nárožním dvoupatrovým arkýřem s kamenickou výzdobou a vstupním portálem**. **V interiéru je dochován rozlehlý mázhaus s původními renesančními klenbami**. Třetí patro domu je novodobá nadstavba.

Původně gotická **radnice** byla v 16.století renesančně upravována. Z roku 1564 je **dvouramenné schodiště s loggií se vstupním portálem**. Radnice je funkční, běžně přístupná.

Pardubický kraj

Litomyšlský zámek jako typický objekt renesanční architektury byl zapsán do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Zámek v Litomyšli, okres Svitavy

Zámek, patřící mezi naše nejvýznamnější renesanční památky, dal vybudovat v letech 1568-81 Vratislav z Perštejna. Dvoupatrový zámek je čtyřkřídlé dispozice se **sduženými okny, sgrafitovou výzdobou a patrovými obloučkovými štíty**. Tři křídla vnitřního **nádvoří jsou opatřeny arkádami**, čtvrtá strana je zdobena **figurálním sgrafitem** s náměty ze života císaře Konstantina. Arkády 2.patra vstupního křídla se otvírají do prostoru nádvoří i před zámek. Interiéry však byly později změněny v barokním a luisézním slohu.

Zámek je přístupný veřejnosti.

www.litomysl.cz/zamek

Měšťanský dům U rytířů v Litomyšli, okres Svitavy

Dům na Dolním náměstí s bohatou **kamenickou výzdobou průčelí**, postavený r.1546. Název domu je odvozen podle postav rytířů umístěných mezi okny.

Je zde umístěna galerie.

Zámek v Moravské Třebové, okres Svitavy

Zámek vznikl renesanční přestavbou gotického hradu. Po požáru v 1. polovině 19. století byl s výjimkou východního, později přestavěného křídla zbořen. Zachoval se **raně renesanční portál věžovitého vstupního pavilonu**. Ze zámeckého komplexu se dochovalo monumentální tříkřídlé **manýristické předzámčí z let 1611 – 1620 s arkádami a kvalitní manýristickou reliéfní kamenickou výzdobou na dvorní straně**.

Zámek je veřejnosti přístupný.

www.pruvodce.com

Měšťanský dům v Chrudimi, okres Chrudim

Dům čp.4 Matěje Mydláře ze 70.let 16.století s originálně řešenými **arkádami otevřenými do ulice** a se zajímavou **reliéfní výzdobou**. **Zadní strana domu** je otevřená **segmentovými arkádami** do údolí. Dům upoutá bizarní **schodišťovou polygonální věží** s malou věžičkou, která údajně sloužila jako hvězdárna.

V budově je muzeum loutek.

Zámek v Pardubicích, okres Pardubice

Za Viléma z Pernštejna v letech 1491 – 1515 byla vybudována pozdně gotická pevnost s opevněním a bastiony. Další přestavbou v letech 1541 – 1543 vznikl renesanční zámek. Z renesančního období přežival **kamenný most se zábradlím s reliéfní výzdobou, arkádová loggie** a hodnotný vstupní **pískovcový portál**. V interiérech prvního patra **jižního křídla** se zachovaly **sály s malbami**.

Zámek je přístupný veřejnosti a je v něm umístěno muzeum.

www.pruvodce.com

Městské domy v Pardubicích, okres Pardubice

Některé domy na náměstí mají zachována terakotová renesanční ostění z doby po požáru v r.1538.

Radnice v Lanškrouně, okres Ústí nad Orlicí

Radnice z 80. let 16.století je volně stojící jednopatrová stavba se **dvěma štíty a s nárožní věží**. Budova je zdobena **psaníčkovými sgrafity a dvěma bosovanými portály s nápisy**. Radnice je funkční, přístupná.

www.hrady.cz

Zlínský kraj

Květná zahrada je výjimečným a jedinečně dochovaným příkladem italské renesanční zahrady a je součástí komplexu památkových lokalit v Kroměříži zapsaných do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO

Květná zahrada v Kroměříži, okres Kroměříž

Květná zahrada (Libosad) je příkladem italské manýristické zahrady z let 1665-75 s monumentální **kolonádou, rotundou, kašnami a geometrickými rostlinnými bludišti.**

Zahrada je přístupná veřejnosti.

www.pruvodce.com